

ního boje stran, tříd a osob. Bývají obyčejně syntesou, jež z boje toho vychází. A tato syntese musí býti vybudována právě na historické objektivní pravdě; neboť zájmy státu a národa a skutečná historická pravda nikdy se nekříží, nikdy si neodporují. »To vše je«, pravil Dr. Beneš »výrazem jedné veliké historické pravdy, již všichni musíme stržiti jako oko v hlavě. Národ nesmí nikdy sám sobě lhát«. »Jen silný člověk a jen silný národ snese pravdu a plnou pravdu. A jen touto pravdou zase se posílí, neboť má potom cesty, jak chyby napravovat a vítězství své zajišťovat. Nejsme-li dosud tak silní, jsme povinni my, generace našeho národního a státního vítězství, národ k tomu připravit a vychovat. To je nejlepší příprava k udržení svého vítězství. Národ, který ví, v čem chyboval a čím vítězil, dovede se vyvarovat chyb, omylů, skepse a pesimismu a dovede připravovat cesty svým dalším úspěchům« (str. XIII.).

Doufejme, že vydání dokumentů učiní konec všemožným poťouchlostem proti naší zahraniční revoluci a jejím představitelům a znesnadní vyvolávati umělé rozpory mezi ní a revolucí domácí. Aspoň mezi lidmi čestnými, kteří jsou zvyklí bojovati s otevřeným hledím. *A. Klímt.*

EMIL SVOBODA: ŽIVOT A MYŠLENKA. O ideách toho, co jest a co se děje. Aventinum Praha 1928. Stran 141 za Kč 18.—.

Smysl všeho je — žít s očima otevřenými a časem se zamyslet. Přemýšlet o věcech, které kde kdo mluví, o nichž snad právě proto už nikdo nemyslí. Duševní převaha spočívá v umění, bohatě žít. Vidět, co jiní nevidí, zamýšlet se nad tím, co jiní přecházejí bez povšimnutí. Pronikat pod povrch věcí tou tvrdou vrstvou, která tisíce jiných odstrašuje. Vmyslet se do nových proudů, myšlenek a hnutí, otvírat okna vstříc vanutí budoucnosti, chápat, co zatvrdlé mozky a zkornatělá srdce nechápou. A milovat člověka, milovat život, kterému sloužíš. Tomuto kředu zůstává Emil Svoboda věren ve všech svých knížkách, které jakožto soubor drobnějších a větších časových úvah tvoří vždy zaokrouhlený celek s bohatou náplní myšlenkovou. Vše posuzuje sub specie aeternitatis, na vše přikládá měřítko mravnosti praktického filosofa, nezapíraje při tom bystrého moderního právníka.

Svoboda je horlivým hlasatelem spravedlnosti jak politické tak i hospodářské, sociální, kulturní. Všeobecné zvyšování životní míry lidu je mu základním úkolem národním a státním. Nevěří, že země neuživí těch, kteří její poklady odevzdávají životu. Civilisace má nedozírné možnosti vytváření životních potřeb. Ale neschopnost spravedlivého rozdělení statků otravuje život. Lakotná vášeň hromadění bohatství zachovává a prohlubuje děsné stíny, které se táhnou za vývojem civilisace. »Bojujte za nový společenský řád, který dá mladým lidem možnost rodinného života; který vypoví boj lidské bídě; který postaví přepych na druhé místo; který se především postará o to, co je základní podmínkou života a jeho zabezpečení do budoucnosti« (str. 91).

»Jsem odpůrcem«, praví, »každého násilného režimu, který se udržuje krutostmi při své moci; věřím, že každá diktatura, která nedovede včas přejíti k svobodě a demokracii, hromadí proti sobě a napíná síly nepřekonatelné. Těmi silami musí zahynouti, neobráti-li se včas« (str. 96). Trestem je možno podle Svobody i dobrého člověka demoralisovati. Laskavý trest, kterým prozaňuje soucit, jest lék. Nelidský trest je otrava. Je-li trest takový, že člověku docela zčerná pohled do budoucnosti, že už nemá co ztratit ani veť doufat, je mravně zničen. I v trestu musí zůstat trochu naděje. Trest bez konce a bez naděje je věc nesmyslná. Trest smrti je přežitek barbarství; je znamením neschopnosti civilisace, zabránit zločinům jinak, než zabíjením lidí; je to soustava léčení příznaků nemoci, nedovedeme-li léčiti jejich příčin. »Trest smrti je zároveň hanbou křesťanské kultury« (str. 93). Svoboda připouští, že nemůžeme na světě uskutečniti ryzí, éthickou spravedlnost, že nemůžeme pro život zástupů stanoviti zásadu: »Nikomu neublížuj« — leda tak, že to jest ideál svítící v nedostupné výši, kterému se chceme ze všech sil přibližovati. Ale neúměrnost trestu, zřejmá nespravedlnost, obrácení se zády k ideálu — to jsou zlé úkazy. Zraňují lidi dobré vůle a zraňují je nástrojem otráveným. Takové

zjevy znemravňují — rozvracejí život kolektivní. »Pomsta, která se vydává za spravedlnost; ukrutnost, která předstírá, že se děje v zájmu lidskosti; hrubé sobectví, které na se bere masku obětivé starosti o blaho jiných lidí: to jsou hořlaviny, ze kterých vyšlehnou nové a nové plameny. Lež se sama usvědčí. Nemravnost nikoho nevychová. Zlo nezanikne hromaděním zla. Spása vyjde ze skutků, které jsou opakem a vyvrácením zla. Není okolností, za nichž by bylo možno odložit lidskost. Každým trestem musí prosvítat soucit s nešťastným provinilcem. Neboť i hřích je neštěstí« (str. 102).

Všechno na tomto světě je dočasné a přechodné. I náš hněv i trest budí jenom přechodný. A soudce o činu, nehleďme příliš na jeho výsledek; neboť jeho hodnota spočívá v pohnutkách. Sebeobrana společnosti ukládá ovšem trest. Ale po odpykání lidskost odpouští, smíruje a očišťuje; vrací člověka lidství. Naše lidská spravedlnost může se podle Svobody starat o jediné: aby všem bylo měřeno stejnou měrou, abychom, pokud to dovedeme, pronikli k niterné podstatě činu a spojili s ním následky úměrné, přiměřené mravní kvalitě. »Oko za oko, zub za zub — je věta surová a nesmyslná« (str. 116). Trest není matematika. Je to věc hrozně složitá, odpovědná a těžká. Podle Svobody ukládá nám trojí povinnost. Předně odstraňovat příčiny, ze kterých vychází zločin. Tato snaha vede ke zkoumání pramenů mravní a hospodářské bídy lidské, k úsilí o nové řády společenské, které by postavily zásadu lidskosti na místo, kde dosud vládne zásada moci. Organizace sociální musí dohonit organizaci technickou. Úkolem společenského úsilí není, aby několik lidí vládlo ohromnou hospodářskou mocí, nýbrž to, aby se zvedla obecná míra blahobytu. Nejde o to, aby někde bylo velkolepé bohatství, nýbrž o to, aby nikde nebylo bídy. Má-li se, dále, pronásledovati lidská špatnost, musí se pronásledovati vždy a všude. Konečně následky, které společnost ve své činnosti sebeobraně spojuje s lidskými činy, musí býti uměrné mravní podstatě těchto činů, pokud je zjistitelná lidskými prostředky. »Společnost se brání pomocí žalářů a šibenic — a je to konečně přirozená věc«, praví Svoboda. »Ale brání se špatně. Je třeba léčit sociální neduh. A léčení se děje v dětství, ve chvílích, kdy se mladý člověk ocitá na rozcestí. Je třeba položit ruku ke kořenům zla. A žádný náklad není příliš veliký, je-li věnován na dokonalou obecnou školu« (str. 121—122).

Upozornil jsem na několik myšlenek autorových. Kdo touží poznat podrobněji jeho myšlenkový svět, sáhne po přítomné knížce, která je krásná i úpravou. A. Klimt.

LA RÉFORME PARLEMENTAIRE PAR LADISLAS VAN HOOREBEKE. Paris, Giard 1929. 114 str.

Knížka Hoorebekova je vlastně odpovědí na belgickou anketu o parlamentní reformě. Autor poznamenává v předmluvě výslovně, že jeho vývody týkají se pouze belgického parlamentarismu. Připomíná také předem, že je stoupencem parlamentní soustavy, která v dnešním stavu civilisace nejlépe uskutečňuje podmínky nutné k životu národa. Uznává ovšem, že tato soustava daleko není dokonalá. Vytyká belgickému parlamentarismu asi toto: Mezi většinou poslanců a lidem je rozpor, plynoucí z toho, že poslanci zastupují spíše stranu než své spoluobčany, jichž skutečné zájmy často ignorují. Podřizují pak vše jen tomu cíli, aby byli znovu zvoleni. Z toho plyne ovšem nutně mravní úpadek parlamentu. Další vadou je nedostatečná parlamentní kontrola státní výkonné moci, hlavně pak státního hospodářství, a neodborná a vadná zákonodárná práce. Autor soudí že nestačí pouhá reforma metod parlamentní práce, nýbrž že by bylo nutno změnit složení parlamentu, ducha poslanců a hlavně reformovat kompetenci sněmoven. Dnešní metody pracovní mají tyto závady: debaty jsou příliš dlouhé, většina řečníků nerozumí dokonale věci, o níž jde, a mluví o ní se stranickým zaujetím. Při hlasování poslouchají pak poslanci příliš otrocky stranické disciplíny.

Pokud se složení sněmoven týká, je třeba, aby se zmenšil počet poslanců a aby tito byli zcela nezávislí na státní výkonné moci. Pak ovšem musily by být zapovězeny veškeré jejich intervence. Hoorebeke se přimlouvá za americký systém, kde ministr nemůže být členem zákonodárského sboru.